

PAPER DETAILS

TITLE: Ortaöğretim Kurumlarının Okul Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Örtük Davranışlar

AUTHORS: Ayşe Elitok Kesici, Adil Türkoglu

PAGES: 149-162

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114564>

Ortaöğretim Kurumlarının Okul Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Örtük Davranışlar

Ayşe Elitok Kesici*, Adil Türkoğlu**

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, Aydın İli merkez ilçesindeki ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeylerini belirlemek ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışları gözlemlere göre incelemektir.

Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle araştırma bir yönüyle nicel araştırma desenlerinden tarama modelinde betimsel bir çalışma, diğer bir yönüyle de öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlarken kullandıkları örtük program öğelerinden iletişim öğesinin derinlemesine ve çok boyutlu olarak incelenmesine yönelik olarak nitel bir çalışma özelliği göstermektedir.

Araştırmanın evrenini Aydın İli Merkez ilçesindeki bütün ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Araştırmada 18 lisede öğrenim gören toplam 969 öğrenciden nicel veriler elde edilmiştir. Nitel veriler için örneklem seçiminde “maksimum örnekleme” kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel verilerinden elde edilen bulgulara dayanarak, öğrencilerin okullarındaki yaşam kalitesini ortamın biraz üzerinde algıladıkları söylenilebilir.

Gözlemlerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, örtük program kapsamındaki sınıf içi iletişimde, lise yaşam kalitesi yükseldikçe öğretmenlerin olumlu davranışlarının arttığı bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okul Yaşam Kalitesi, Örtük Program, İletişim, Sınıf İçi İletişim.

Level of School Life Quality in Secondary Education Institutions and Implicit Behaviours Exhibited by Teachers of Secondary Education in Intraclass Communication

Abstract

The main purpose of this study is to determine the levels of school life quality of secondary education institutions in the central districts of Aydın and examine the characteristics of the hidden curriculum used by secondary education teachers in the in-class communication in terms of observations. Both qualitative and quantitative research methods were used in the study. Thus, the study is descriptive in the survey model among the quantitative research designs. At the same time it is a qualitative study in terms of examining the communication element, which is among the hidden curriculum elements used by teachers while applying discipline in class, thoroughly and in a multi dimensional way. The population of the study consists of all the secondary schools in Aydın central district. Quantitative data was gathered from totally 969 students studying at 18 high schools. For qualitative data “maximum sampling” was used in the selection of samples. Findings gathered from qualitative data put forth that students view the life quality at

* Yrd.Doç.Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Aydın.

e-posta: aelitok@adu.edu.tr

** Prof. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Aydın.

e-posta: aturkoğlu@adu.edu.tr

their schools a little above average. When the observation and interview findings are examined, it is seen that as the high school life quality in the in-class communication in the scope of the hidden curriculum increases, teachers behave more positively.

Key Words: *School life quality, hidden curriculum, communication, in-class communication.*

Giriş

Resmî programın amaçlarını gerçekleştirebilmesi, sınıf içerisinde yaşanan sorunların en aza indirilmesi ile olanaklıdır. Sınıfta sorun olmaması, öğrencilerin sınıf kurallarına uygun davranması ve işbirliği içinde çalışmalara katılması ile olanaklı olabilir. Sınıf çok özel bir ortamdır, çünkü toplumu 21. yüzyıla taşıyacak ulusal amaçların gerçekleştirilebilmesi için gerekli özgün davranışlar sınıfta kazandırılacaktır (Küçükahmet, 2001: 47). Sınıfta ulusal amaçların kazandırılmasının yanında evrensel, insani değerlerin kazandırılması da gerekmektedir. Evrensel değerlere sahip insanı, eşitlikçi, özgürlükçü, demokratik, bağımsız düşünebilen, yaratıcı, hoşgörülü ve eleştirel düşünen birey gibi çeşitli özelliklerde tanımlayabiliriz. Bu olumlu özelliklerin öğrencilere kazandırılması, öğretmenin sınıf içi uygulamalarından etkilenir.

Sınıf kurallarının oluşturulması gibi pek çok kararda öğrencilerin fikirlerine yer verilirse, bu durum daha katılımcı bir sınıf ikliminin oluşmasını sağlayabilir. Sınıftaki bu iklim öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişimden etkilenmektedir. Öğretmen sınıf içerisindeki davranışlarının farkında olur ve onları kontrollü bir şekilde düzenleyebilirse öğrencileriyle iletişiminde hem açık mesajlar verirken hem de örtük mesajlar verirken daha olumlu özelliklerin kazanılmasına katkı sağlayabilir. Etkili iletişim becerilerine sahip bir öğretmen sınıftaki pek çok problemin üstesinden gelme becerisini de gösterebilir. İletişim örtük programın öğelerinden birisidir (Sarı, 2007). Bu araştırmada örtük programın iletişim öğesinin öğretmenler tarafından sınıf içi iletişimde nasıl kullanıldığına ilişkin özellikleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Resmî programın amaçlarını gerçekleştirebilmesinde örtük programın etkin kullanılmasının da önemli oranda etkili olduğu söylenilebilir.

Jackson (1990) "Life in Classrooms" adlı eserinde sınıflarda yaşananları ayrıntılı bir şekilde gözlemleyerek sınıflarda öğrencileri bir yetişkin

olarak toplum yaşamına hazırlamak için sınıfta yaşananları toplum yaşamının gereksinimlerine göre düzenleyen bir örtük programın bulunduğunu belirtmiştir.

Bloom'a göre, gözükmeyen öğretim programı her öğrenciye ayrı bir şekilde uygulanmaktadır. Bu, her öğrencinin kendine özgü bir şekilde öğrenmekte olduğu gözükmeyen bir öğretim programıdır. Bu öğretim programında her öğrenci diğerlerine kıyasla nerede, kim ve ne olduğunu öğrenir. Bu program her öğrenciye insanlar, düşünceler ve etkinlikler dünyasındaki kendi yerini de öğretmekte olabilir. Bu öğretim programının kapsamındaki öğeler çok yavaş öğrenilir. Bununla birlikte bu programın öğeleri tarih dersindeki ayrıntılar, dilbilgisi kuralları ve belli bir dersle ilgili bilgiler gibi görünen öğretim programının öğeleri kadar kolay unutulmazlar (Bloom, 1998: 168).

Aslında örtük program, açıkça belirtilen programa maruz kalındıkça ve tepki gösterildikçe ortaya çıktığı için öğrenciler örtük programın oluşmasına katılmaktadır. Snyder'ın örtük programla ilgili bu görüşü aslında öğrencilerin kendilerine sunulan programa tepki geliştirerek örtük programı oluşturdukları düşüncesidir (Snyder, 1971). Bu nedenle okullarda uygulanan açık programın öğrencilerde olumlu tepkiler oluşturacak şekilde düzenlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu düzenlemelerin yapılabilmesi de ancak öğretmenlerin ve yöneticilerin örtük program konusundaki farkındalıklarının artırılması ile olanaklı olabilir.

Öğretmenlerin etkileşimde bulunurken kullandıkları iletişim biçiminin niteliği, öğrencilerdeki davranış değişikliklerini etkileyebilmektedir. Sınıfta öğrencilerin davranışını değiştirmekten sorumlu kişi öğretmen, davranış değişikliği gösterecek kişi ise öğrencidir. Öğretmen hem kendisinde hem de öğrencilerinde olumlu davranışlar geliştirmelidir. Örtük program aracılığıyla öğrenciler hem olumlu hem de olumsuz davranışlar kazanabilirler. Öğretmenler sınıf

iklimindeki örtük program öğelerini öyle düzenlemelidirler ki, bu öğeler hep olumlu davranışların geliştirilmesini sağlayabilsin.

Lise yaşam kalitesinin alt boyutları incelendiğinde de hem örtük programın öğeleriyle hem de duyuşsal öğrenme alanıyla benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Yaşam kalitesi, genel ve sürekli bir iyi olma hali olarak ele alınmakta ve değerlendirilmesi genellikle mutluluk, hoşlanma ve tatmin yaratan pozitif yaşantılarla bunun tersini ifade eden negatif deneyimler ve duygular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu deneyimler birey yaşamı açısından anlam ve önem taşıyan aile, arkadaş çevresi, okul, iş, boş zamanlar vb. çerçevesinde değerlendirilmektedir (Sarı vd., 2008). Yaşam kalitesi kişinin kendi durumunu kültür ve değerler sistemi içinde algılayış biçimi olarak da tanımlanabilir (Memik, Ağaoğlu, Çoşkun, Üneri, Karakaya, 2007).

Okul yaşam kalitesinin değişkenlerinin hem örtük programda dikkate alınması gerekir hem de resmi programda dikkate alınması gereken özellikleri vardır. Okullarda yaşam kalitesi yükseltmek isteniyorsa örtük programın sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu kadar önemli bir özellik göstermesine rağmen okullarda örtük programın uygulanmasına yönelik somut adımların atıldığına pek rastlanılamamaktadır. Program geliştirme uzmanları, eğitimde program geliştirme çalışmalarında örtük programı iyi çözümlemeli ve onu normal eğitim programının bir parçası haline getirebilmelidir (Demirel, 2002). Bu araştırma ile eğitim kurumlarındaki örtük programa dikkat çekilerek, örtük programın uygulanmasına yönelik somut adımların atılmasına kaynaklık edilmesi amaçlanmaktadır. Örtük programı olumlu özellikler taşıyan okulların ve sınıfların okul yaşam kalitelerinde artış görülmesi ön görülebilir bir durumdur. Bunun nedeni örtük program ile okul yaşam kalitesi arasında doğrusal bir ilişkinin olmasıdır. Okul yaşam kalitesi arttıkça örtük program olumlu özellikler taşır.

Jackson (1990), okuldaki öğrenmelerin genellikle örtük olan fakat büyük önem taşıyan sosyal gerekliliklerine işaret etmiş ve okulun, bilgileri kuşaktan kuşağa aktarmayı

amaç edinen bir kurumdan çok daha fazla şeyi ifade ettiğini vurgulamıştır. O'na göre eğitim bir sosyalleşme süreci olarak ele alınmalıdır. Okul yaşam kalitesinin alt boyutlarından biri de okuldaki sosyal etkinliklerdir. Örtük programda bu denli önem taşıyan sosyalleşme süreci okul yaşam kalitesinde de önemli bir değişkendir. Bu durum okul yaşam kalitesi yüksek olan okulların örtük program özelliklerinin de olumlu özellikler taşıyabileceği şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenler öğrencilerini sosyal etkinliklere yönlendirerek hem okulun yaşam kalitesini hem de örtük programın olumlu davranış kazandırma işlevini desteklemiş olacaklardır.

Okul Yaşam kalitesinin önemli bir özelliği de öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişimin niteliğini irdelemesidir. Öğretmenler açık ve örtük mesajlarında olumlu davranışlar kazandıracak iletişimi tercih ettiklerinde okul yaşam kalitesinin yükselmesi ve örtük davranışların olumluya dönüşmesi beklenilebilir. Böylece eğitimin tanımında yer alan olumlu davranışlar kazandırma işlevi yerine getirilebilir.

İletişimin olmadığı yerde ne öğrenme ne de öğretme söz konusu olabilir (Altıntaş, 2001: 129). Sınıflarda da etkili iletişim olmazsa ne resmi programın amaçları ne de örtük programın olumlu özellikler kazandırma işlevi işe koşulabilir.

Bu araştırmanın temel amacı, Aydın İli merkez ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarının lise yaşam kalitesi düzeylerini belirlemek ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük programın özelliklerini gözlemlere göre incelemektir.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenci görüşlerine göre, Aydın İli merkez ilçesindeki ortaöğretim okullarında "Lise Yaşam Kalitesi" ne düzeydedir?
2. Düşük, orta ve yüksek "lise yaşam kalitesi" ne sahip ortaöğretim okullarında, öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışların özellikleri nelerdir?

Yöntem

Örneklem

Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Her iki yöntemin bir arada kullanılma nedeni; bir yöntemin eksiklerini diğer yöntemle gidermeye çalışmak ve elde edilen bulguların birbirini desteklemesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmamanın evrenini (nicel veriler için) Aydın İli merkez ilçesindeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören tüm öğrencilerin oluşturduğu bu çalışmada nicel ve nitel veri toplama yöntemleri birlikte kullanıldığından, örneklem seçimi iki aşamada yapılmıştır.

Araştırmacı merkez ilçedeki tüm ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler arasından orantılı bir şekilde tabaka örneklem yöntemiyle belirlenen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 9. 10. 11. ve 12. sınıflardan seçkisiz olarak belirlenen her okulun her sınıfından ikişer öğrenci seçilmiştir. Bu öğrenciler seçilirken bir başarılı ve bir başarısız öğrenci sınıf not çizelgesinden belirlenmiştir. Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan rakamlara göre Aydın İli'nde ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrenci sayısı 13.150'dir. Örneklem alınan öğrenci sayısı ise 969 kişidir.

Araştırmada, Liselerde Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (LİSEYKÖ)'nin uygulanmasından elde edilen veriler analiz edilmiştir. En düşük okul yaşam kalitesi oranının 11. sınıflarda çıkmasından dolayı okul yaşam kalitesi düşük, orta ve yüksek üç okuldaki birer 11. sınıf şubesi belirlenmiştir. Belirlenen bu sınıflarda sınıf içi gözlemler yapılmıştır.

Araştırmamanın bu aşamasındaki örneklem seçiminin "maksimum çeşitlilik örnekleme" ne uygun olduğu söylenebilir. Lise yaşam kalite düzeyleri düşük, orta ve yüksek olan okulların seçilmesi maksimum örnekleme uygundur. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Farklı düzeylerde lise yaşam kalitesine sahip üç okuldaki ortaöğretim on birinci sınıf şubeleri içerisinde lise yaşam kalitesi düşük okuldaki başarı düzeyi en düşük ve disiplin sorunlarının en çok yaşandığı sınıfın seçilmesine özen gösterilmiştir. Bunun nedeni ise sınıflarda örneklem alınan grubun maksimum örnekleme uygun olarak en alt seviyeyi temsil edebilme gücünü arttırmaktır. Aynı gerekçe ile lise yaşam kalitesi orta olan okulda orta düzeydeki on birinci sınıf, yaşam kalitesi yüksek olan okulda da en üst düzeydeki on birinci sınıf gözlem yapılmak üzere belirlenmiştir.

Sınıflar sözel bölümden seçilmiştir. Sınıfların sözel bölümden seçilmesinde iletişim becerilerinin sayısal sınıfı öğrencilerinin iletişim becerilerinden daha etkili olabileceği varsayımından hareket edilmiştir. Bu varsayım hem uzman görüşü alınarak hem de uygulamadaki öğretmenlerin görüşü alınarak elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada nicel veriler, Sarı, Ötünç ve Erceylan, (2007) tarafından geliştirilen "Liselerde Yaşam Kalitesi Ölçeği (LİSEYKÖ)" ve yapılandırılmamış gözlemlerden elde edilmiştir.

Sarı vd., (2007) tarafından liseler için geliştirilen, 5 derecelendirmeli (kesinlikle katılıyorum-kesinlikle katılmıyorum) likert tipi bu ölçek; öğretmenler, okula yönelik olumlu duygular, öğrenciler, okula yönelik olumsuz duygular, sosyal etkinlikler ve statü boyutlarını içeren 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin cevaplanması yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan bu çözüm için Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği değeri de (.86) anlamlı bulunmuştur.

Üç farklı düzeyde (Düşük- orta- yüksek) Lise Yaşam Kalitesi'ne sahip okullarda yapılan gözlemlerde LİSEYKÖ'nün önemli öğelerinden birisi olan örtük programın iletişim öğesinin öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarındaki özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Gözlemler sırasında her durum kaydedilerek daha sonra içerik analizi ile veriler belirlenmeye çalışılmıştır.

Nitel araştırmada verilerin geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için alınması gereken birinci önlem, araştırmacının çalıştığı durumla etkileşimini uzatmasıdır. Bu araştırmada üç okulda yapılan gözlemler 2009- 2010 öğretim yılının birinci yarısı boyunca devam etmiştir. Eylül 2009'da araştırmacı tarafından okullar sık sık ziyaret edilerek okuldaki bireylerle yakınlaşılmaya ve sınıfların genel özellikleri tanınmaya çalışılmıştır. Sınıf içi gözlemler haftada birer kez, yarım gün (6 saat) yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği artırmak için bir başka öneri ise kodlayıcının kodladığı verileri belli bir süre sonra tekrar kodlamasıdır. Araştırmacı kodladığı verileri 60 gün sonra tekrar kodlayarak kodlama güvenilirlik katsayısındaki tutarlılığa bakmıştır. Bu tutarlılık yüzde olarak hesaplanmış ve tutarlılık oranı % 92 bulunmuştur. Güvenirliği arttıran bir başka öge ise ikinci bir kodlayıcının kodlama yapmasıdır. İkinci kodlayıcı olarak daha önce doktora tezini nitel araştırma üzerine yapmış, nitel araştırma ile ilgili çeşitli eğitimlere katılmış bir öğretim üyesinden yardım alınmış ve iki kodlayıcı arasındaki güvenilirlik katsayısı tutarlılığına bakılmıştır. Bu güvenilirlik katsayısı da % 88 olarak bulunmuştur. Nitel araştırmada geçerliği arttırmanın önemli bir yolu da ayrıntılı betimlemelere yer vermektir. Bu araştırmada araştırmaya katılan kişilerin özellikleri araştırmaya seçilme biçimleri, araştırmada kullanılan veri araçları, verilerin nasıl analiz edildiği, sonuçlara nasıl ulaşıldığı, araştırmacının rolü, araştırmacı ile katılımcılar arasındaki ilişkiler vb. ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bu durum araştırmada genellenebilirliği arttırmaktadır (Yıldırım vd., 2005). Ayrıca elde edilen veriler ileride olası bir teyit incelemesi için saklanacaktır. Geçerlik ve güvenilirliği artırmak için ayrıca - aynı zamanda etik önlemler bağlamında ele alınan; araştırmaya katılan bireylerin gönüllülüğünün sağlanmasına dikkat edilmiştir. Ek olarak gözlem yapılacak okullar için Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izinler alınmış, daha sonra okul yöneticileriyle görüşülerek, araştırma için gerekli izinler alınmıştır. Sınıflarında gözlem yapılan öğretmenler ve öğrencilerle gözlemler başlamadan önce görüşmeler yapılmış ve araştırma hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Araştırma sonucunda hem okulların hem de bireylerin isimleri hiçbir şekilde açıklanmamıştır. Sınıf içi gözlemlerde katılımlı gözlem yapılmıştır.

Araştırmacı sınıfın arka sıralarında oturmuş ve sınıfta olup bitenlere herhangi bir etkiye bulunmadan her şeyi not almaya çalışmıştır. Her gözlemin sonunda araştırmacı tarafından gözlem kayıtları gözden geçirilerek, eksiklikler varsa tamamlanmıştır. Ayrıca o gün yapılan gözlemler günü gününe bilgisayarda Word programına aktarılmaya çalışılmıştır. Günü gününe bilgisayara aktarmanın nedeni veri kaybını en aza indirme çabasıdır. Günü gününe aktarmada araştırmacı gözlemler sırasında gözlemlediği bir durumu hatırlayarak daha detaylı yazabilir, böylece veri kaybı önlenmiş olur.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada birden çok veri toplama tekniği kullanılmıştır. Bu teknikler aşağıda açıklanmıştır.

1. Aydın İli Merkez İlçesindeki bütün liselerde öğrenim gören öğrenciler arasından orantılı bir şekilde tabaka örnekleme yöntemiyle belirlenen öğrencilere, LİSEYKÖ araştırmacı tarafından okul ortamında uygulanarak, çalışmanın ilk bölümü için gereken nicel veriler elde edilmiştir.
2. LİSEYKÖ'nün ana uygulamasından elde edilecek bulgular doğrultusunda, lise yaşam kalitesi düşük, orta ve yüksek okullar belirlenmiştir.
3. Sınıfların belirlenmesinden sonra araştırmacı tarafından üç farklı düzeydeki sınıflarda haftada en az 6 ders saati sınıf içi gözlemler yapılmıştır. Gözlem yapılan toplam süre 160 saattir. Nitel araştırmaya uygun olarak gözlemle elde edilen veriler birbirini tekrarlamaya başlayıp, doyma noktasına ulaşmaya başlayınca gözlemler sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen nicel verilerin çözümlenmesinde SPSS- Windows 11,5 paket programı kullanılmıştır.

Elde edilen nicel verilerin çözümlenmesinde istatistiksel tekniklerden ortalama ve standart sapmadan yararlanılmıştır.

Araştırmada elde edilen nitel verilerin

çözümlemesinde ise NVIVO 7 paket programı kullanılmıştır.

Araştırmada gözlemlerden elde edilen nitel verilerin çözümlemesinde nitel veri çözümleme yöntemleri olan içerik analizi ile betimsel analiz kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanır. Betimsel analizde ise elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Gözlemlerden elde edilen veriler için içerik analizi ile betimsel analiz birlikte kullanılmıştır. Elde edilen veriler önce bilgisayar ortamına aktarılmış, daha sonra bu veri metinleri, birkaç kez okunarak, satır satır okuma tekniği ile değerlendirilerek, kodlamalar oluşturulmuştur. Kodlar oluşturulurken kullanılan kavramlar, ilgili alan yazın, araştırma soruları ile gözlemlerden elde edilen veriler göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Kodlama işleminden sonra, elde edilen kodlar bir araya getirilerek ortak yönleri belirlenmiştir. Böylece araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturan temalar belirlenmiştir ve içerik analizi tamamlanmıştır. Belirlenen temalar Bulgular Bölümü'ndeki Tablo 2'de yer alan

Davranış Kategorileridir. İçerik analizi yapılmış bu metinler üzerinde betimsel analizler yapılarak verilerin okuyucuya sunumu gerçekleştirilmiştir. Kategoriler oluşturulurken en çok tekrar eden konuların kategoride yer alması sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde 18 lisede öğrenim gören 969 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular sunulmuştur. Ulaşılan bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda düzenlenmiştir.

Ortaöğretim Okullarında Lise Yaşam Kalitesi Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu "Öğrenci görüşlerine göre, Aydın İli Merkez İlçesi'ndeki ortaöğretim okullarında "Lise Yaşam Kalitesi" ne düzeydedir? şeklinde ifade edilmiştir. Bu soruya cevap aramak üzere, öğrencilerden elde edilen veriler üzerinde betimleyici istatistiksel değerler incelenmiştir.

Lise öğrencilerinin görüşlerine göre liselerindeki yaşam kalitesine ilişkin olarak, LİSEYKÖ'nün alt boyutları olan Öğretmenler, Okula Yönelik Duygular, Öğrenci – Öğrenci İletişimi, Okul Yönetimi, Sosyal Etkinlikler ve Statü ile ölçekten aldıkları toplam puanlara ait ortalama ve standart sapma dağılımları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin LİSEYKÖ'den Aldıkları Puanların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

<i>Faktörler</i>	$\bar{X}$	Ss
1. Öğretmenler	3.73	.75
2. Okula Yönelik Duygular	3.70	.82
3. Öğrenci – Öğrenci İletişimi	2.89	.76
4. Okul Yönetimi	2.89	.92
5. Sosyal Etkinlikler	3.36	.79
6. Statü	3.77	.69
Genel Toplam	3.39	.54

N=969

Tablo 1’de öğrencilerin LİSEYKÖ’nün alt boyutlarına ilişkin algılarının ortalama ve standart sapmaları açısından incelendiğinde, en yüksek ortalamanın (3.77) “Statü” boyutunda gerçekleştiği, bunun ardından sırayla, “Öğretmenler”(3.73) “Okula Yönelik Duygular” (3.70); “Sosyal Etkinlikler” (3.36); “Öğrenci-Öğrenci İletişimi” (2.89); ve “Okul Yönetimi” (2.89) boyutlarının geldiği görülmektedir.

Ölçek toplam puanına ilişkin ortalamanın ise 3.39 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin toplam puanları değerlendirildiğinde öğrencilerin, liselerin yaşam kalitelerini ortanın biraz üstünde buldukları şeklinde yorumlanabilir.

LİSEYKÖ’nün “Öğrenci- Öğrenci İletişimi” ve “Okul Yönetimi” alt boyutlarında ortalamalar 2 – 3 arasında gerçekleşmiştir. Diğer dört boyutun ortalaması ise 3 - 3.77 arasındadır. Öğrenci görüşlerine göre en yüksek ortalama “ Statü” boyutundadır. LİSEYKÖ’den alınan en düşük ortalama ise “Öğrenci- Öğrenci İletişimi” ve “Okul Yönetimi” alt boyutlarındadır.

Lise Yaşam Kalitesi Düşük- Orta ve Yüksek Ortaöğretim Okullarında Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Örtük Programın Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 2. sorusuna cevap aramak üzere lise yaşam kalitesi düşük, orta ve yüksek olan üç okulda birer 11. sınıf şubesinde 2009- 2010 eğitim öğretim yılının birinci yarısında her okulda haftada birer kez (6 ders saati) olacak şekilde sınıf içi gözlemler gerçekleştirilmiştir. Sınıf içi ortamlarda yapılan gözlemler örtük programın iletişim ögesi dikkate alınarak yürütülmeye çalışılmıştır.

Araştırma süresince lise yaşam kalitesi düşük düzeydeki okulda 47, lise yaşam kalitesi orta düzeydeki okulda 47 ve lise yaşam kalitesi yüksek düzeydeki okulda 47 olmak üzere toplam 141 saat sınıf içi gözlem yapılmıştır. Toplamda 160 saat gözlem yapılmış olmasına rağmen her lisenin gözlem saatini eşitlemek amacıyla bulgulara 141 saatlik gözleme yer verilmiştir.

Gözlem kategorileri oluşturulurken sözlü ve sözsüz iletişimin belirlenen bütün kategorileri kapsadığı görülmüştür. Alan yazında iletişimin bu iki türünden bahsedilmektedir. Sadece

sözlü ve sözsüz iletişim şeklinde kategoriler verilip veriler bu başlık altında değerlendirilmiş olsaydı sınırlılık söz konusu olabileceği düşüncesiyle bu çalışmada araştırmacı daha derinlemesine ve daha kapsamlı verileri sunmak amacıyla iletişim başlığı altındaki kategorileri çeşitlendirmiştir.

Sözsüz iletişimi anlaşılır kılmak için örneklendirecek olursak, öğretmenin öğrencisinin omuzunu pırpıslaması olumlu sözsüz iletişim kategorisindedir. Araştırmada öğrenci davranışları kategorisi de ayrı bir tema olarak ele alınmıştır. Bunun nedeni öğrencilerin sınıftaki iletişim biçimlerinin, öğretmenlerinin iletişim biçimlerinden etkilenmiş olduklarının gözlemlenmesidir. Bu durumu örneklendirecek olursak, sınıfta olumlu örtük davranışlar sergileyen öğretmenlerin öğrencilerinin sınıf içi davranışlarının da olumlu özellikler taşıdığı görülmüştür. Öğrencilerin söz hakkı isteyerek derse katılmaları bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde sergiledikleri davranışlarına ilişkin gözlenen olumlu ve olumsuz durumların sıklığı Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde gözlemler sırasında en yüksek oranda gözlem yapılan kategori sözlü iletişim kategorisidir. Lise yaşam kalitesi düşük düzeydeki okulun sözlü iletişim kategorisindeki gözlemlerinde, hem olumlu hem de olumsuz davranış kategorileri sözlü iletişim kategorisinde en yüksek düzeyde gözlenebilmiştir; bu sınıfta bu kategoride 114 olumlu davranış, 119 olumsuz davranış gözlemlenmiştir. Bu sınıftaki bu kategoride olumsuz davranışların sayısı olumlu davranışlardan daha fazladır. Lise yaşam kalitesi orta düzeydeki okulda sözlü iletişim kategorisinde 102 olumlu davranış, 73 olumsuz davranış gözlemlenmiştir. Lise yaşam kalitesi yüksek düzeydeki okulda sözlü iletişim kategorisinde 82 olumlu davranış ve 48 olumsuz davranış gözlemlenmiştir. Bu kategorideki en az olumsuz davranış lise yaşam kalitesi yüksek okulda gözlemlenmiştir. Sözsüz iletişim kategorisinde hem olumlu (29 kez), hem de olumsuz (17 kez) davranışlar en çok lise yaşam kalitesi orta düzeyde olan okulda gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Sınıf içi Gözlemlere Göre Öğretmenlerin Örtük Davranışlarının Sıklığı

İletişimin Davranış Kategorileri (Temalar)	Lise Yaşam Kalitesi					
	Düşük		Orta		Yüksek	
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz
Sözlü	114	119	102	73	82	48
Sözsüz	14	6	29	17	9	7
Öğrenci Davranışı	17	12	74	48	15	2
Öğretmen Davranışı	6	8	27	12	20	10
Zevkli Ders İşleme	17	23	22	65	24	-
Ödül	10	1	11	-	13	2
Ceza	--	16	--	13	--	5
Öğrenci İsimleri	21	5	32	6	9	6
Söz Hakkı verme	2	-	1	11	14	-
Argo konuşma	1	33	-	23	-	37
Türkçe'yi kullanma	3	32	1	6	9	2
Karma Oturma	-	6	-	4	-	1
Değerler	20	15	17	29	21	6
Eleştirel Bakış	23	1	7	-	53	1
Derse Girme Çıkma	-	4	-	1	2	6
Para Toplama	-	9	-	2	-	-
Sorunları Anlama	8	10	8	2	2	3
Ayrımcılık	4	11	3	3	2	5
Model Olma	-----	25	-----	2	6	13
Toplam	257	321	334	317	281	154

Tablo 2'deki öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranış kategorileri altında yer alan olumlu ve olumsuz davranışlar genel olarak değerlendirildiğinde toplamdaki en yüksek gözlenme sıklığının 334 kez olmak üzere olumlu özelliklere ait olduğu ve bu özelliklerin de lise yaşam kalitesi orta düzeyde olan sınıfa ait olduğu görülmektedir. Bu sınıfta toplamda olumsuz davranışların gözlenme sıklığı ise 317 kezdir. Olumlu özellikler açısından toplamda gözlenme sıklığına bakıldığında ikinci sırayı 283 kez gözlemlen lise yaşam kalitesi yüksek olan sınıfın aldığı görülmektedir. Bu sınıfta toplamda olumsuz davranışların gözlenme sıklığı 154 kezdir. Toplamda lise yaşam kalitesi düşük okulun olumsuz özellikleri olumlu özelliklerinden daha fazladır. Bu sınıfta olumsuz özellikler toplamda 321 kez, olumlu özellikler ise 257 kez gözlemlenmiştir.

Toplam gözlenme sıklıkları genel olarak değerlendirildiğinde olumlu davranışların lise yaşam kalitesi orta düzeydeki sınıfta olduğu gözlenmesine rağmen aynı sınıftaki olumsuz davranışların gözlenme sıklığının da yüksek olması bu değerlendirmenin dikkatli yapılması gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

Liseyaşam kalitesi orta düzeydeki sınıfta olumlu davranış 334 kez, olumsuz davranış ise 317 kez gözlemlenmiştir. Olumlu davranışın olumsuz davranıştan farkı 17 kezdir. Bu farklılık çok önemli görünmemektedir. Farkın bu kadar az olması olumsuz davranışın da olumlu davranış kadar sık sergilendiğini göstermektedir. Bu durum bu sınıftaki öğretmen davranışlarının çok da sağlıklı olmadığına ilişkin ipucu veriyor olabilir.

Lise yaşam kalitesi yüksek olan okulda toplamdaki olumlu özellik ile toplamdaki olumsuz özellik arasında gözlenme sıklığı açısından önemli sayıda farklılık olması, olumlu iletişimin okul yaşam kalitesi yüksek okulda daha sağlıklı şekilde yürütüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca lise yaşam kalitesi düşük okuldaki olumsuz özelliklerin olumlu özelliklerden daha fazla çıkması lise yaşam kalitesini düşüren bir özellik olarak da yorumlanabilir.

Liselerin olumlu davranışları ile olumsuz davranışları arasındaki farklılığa bakıldığında (bu fark büyük olan yüzdenin küçük olan

yüzdeden çıkarılmasıyla elde edilmiştir) lise yaşam kalitesi yüksek olan sınıfta olumlu davranışların olumsuz davranışlardan farkı 127 defa daha fazla olarak, olumlu davranışlarda gözlemlenmiştir. Bu fark lise yaşam kalitesi orta düzeyde olan sınıfta ise 17 defadır. Lise yaşam kalitesi düşük olan sınıfta ise olumsuz davranışlar olumlu davranışlardan 64 kez daha fazla gözlemlenmiştir.

Tartışma

Öğrenci görüşlerine göre en yüksek ortalama "Statü" boyutundadır. Ergenin en büyük ihtiyacı toplumsal saygınlık (prestij) ve statü kazanmaktır. Ergenin toplumsal uyumu büyük ölçüde bu ihtiyacın karşılanmasına bağlıdır. Ergenlik yılları bir anlamda, sosyal yönden bireyin uyum yıllarıdır ve zamanla kazanılır (Yavuzer, 1994). Araştırma bulgusuna dayanılarak öğrencilerin statü boyutundan yüksek ortalamaya sahip olması statü ve saygınlık gereksinimlerinin belli bir ölçüde karşılanmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Statü boyutundaki ölçek maddeleri incelendiğinde öğrencilerin grup içerisinde kendilerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin maddelerin olduğu görülecektir. Bu durum öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine yol açmaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde kişilerin kendilerine ilişkin bakış açılarının objektif olmasının oldukça güç olduğu yönünde yorumlar görülmektedir. Ayrıca Freud'un Benlik Yaklaşımı Kuramı' da insanın doğasının sürekli mutluluk aradığını insanın kendisi ve doğasıyla uyum içerisinde yaşamak için bilinçli olarak seçimler yaptığını savunmaktadır. Benlik Yaklaşımı Kuramcılarına göre, yaşamdan doyum sağlama kalıtsal olarak bütün insanlarda mevcuttur (Güney, 2006).

Ölçeğin bir alt boyutu olan "Statü" boyutuna ilişkin ortalamanın öğrenci görüşlerine göre yüksek çıkması öğrencilerin kendilerini değerlendirirken olumlu duygular taşımalarından kaynaklanmış olabilir. Öğrencilerin en yüksek ortalamayı "statü" boyutunda elde etmiş olmaları olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir. Ergenlik döneminin kişilik gelişiminde kritik bir dönem özelliği taşıması ve bu sonuca göre öğrencilerin kendilerini olumlu olarak algılamaları kimlik kargaşasını daha az yaşayacakları şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda öğrencilerin

okullarında kendilerini daha değerli hissettikleri sonucu da çıkarılabilir. Ergenlik döneminin en önemli gelişimsel görevi kimlik kazanmadır (Kutlu, 2003; Yeşilyaprak, 2004). Liselerde statü alt boyutu aracılığıyla gelişim görevinin diğer alt boyutlara oranla daha olumlu özellikler gösterdiği söylenilebilir.

LİSEYKÖ'den alınan en düşük ortalama ise "Öğrenci- Öğrenci İletişimi" ve "Okul Yönetimi" alt boyutlarındadır. Sınıfta disiplin sağlama ile ilgili olarak öğretmenlerin zorlandıkları önemli durumlardan birisi öğrenciler arasındaki iletişim bozukluklarıdır. Yapılan birçok araştırma da bunu desteklemektedir (Sarpkaya, 2005; Aydın, 2006; Dursun, 2007).

Sarı'nın (2007) Adana İli Merkez İlçelerinde ilköğretim okullarında yaptığı araştırmada öğrenci- öğrenci iletişimi boyutunda hem öğrencilerin görüşlerine göre hem de öğretmenlerin görüşlerine göre düşük ortalamalar elde edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarında öğrencilerin görüşlerine göre sınıf içi iletişimi bozan faktörlerin olduğu sonucuna varılabilir. Öğrencilerin sınıflarındaki arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle yaşadıkları olumsuz durumlar hem açık programın amaçlarının gerçekleşmesine hem de örtük programın öğrencilere olumsuz özellikler kazandırmasına yol açabilir.

LİSEYKÖ'den alınan en düşük ortalamalardan ikincisi "Okul Yönetimi" boyutudur. Okul yöneticisinin asıl görevi okulu saptanmış amaçlara uygun olarak yaşatmak ve gelişimini sağlamaktır. Çağdaş okul yöneticisi, kapsamlı insan bilgisine ulaşmış, etkili iletişim becerilerine sahip, liderlik özellikleri baskın, anadilini doğru ve güzel kullanabilen, beden ve ruh yönünden sağlıklı ve eğitime inanmış olmalıdır (Taymaz, 2003). Okul yönetimi boyutunun alt maddelerine bakıldığında okul müdürlerinin demokratik ve katılımcı bir uygulamayı benimseyip benimsemediğini yordamaya çalışan ifadelerden oluştuğu görülmektedir.

Araştırma ile elde edilen sonuçlar, öğrencilerin görüşlerine göre okul müdürleri demokratik ve katılımcı bir yöneticilik özelliğine sahip olmayabilir şeklinde yorumlanabilir. Başar'a göre okul yönetiminin kalitesi sınıfa yansır. Okul yönetiminin kalitesine göre olanakların

üretimi, dağıtımı, düzeni ve kullanımı değişir. Sınıf yönetiminin uygunluğu okul yönetiminin düzeyine göre bir durum alır (Başar, 2003). Okul içerisinde demokratik bir okul ikliminin oluşmaması, müdürlerin temel görevi olan okulun amaçlarının gerçekleşmesine olumsuz bir etki yaratabilir. Ayrıca okul gelişimi açısından da olumsuz durumların ortaya çıkması söz konusu olabilir.

Bu araştırmada okul yaşam kalitesi düzeyinin ortanın biraz üzerinde çıkması öğrencilerin okullarından daha fazla beklenti içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Okulun varlığının ilk sebebi öğretmen ve yöneticiler değil, öğrenciler ve toplum ise öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşlerine daha fazla önem vermelidir (Wilson,1980; Akt.Yılmaz, 2007).

Araştırmanın nitel verilerinden elde edilen gözlem sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde lise yaşam kalitesi yüksek olan sınıfta olumlu davranışlar ile olumsuz davranışlar arasındaki farklılık dikkat çekici boyuttadır. Bu sınıfta olumlu davranışlar fazla, olumsuz davranışlar oldukça az gözlemlenmiştir. Lise yaşam kalitesi orta olan sınıfta olumlu davranışlar en fazla gözlemlenmesine rağmen olumsuz davranışların da neredeyse aynı sıklıkta gözlemlenmesi düşündürücüdür. Bu sınıfta olumsuz davranışlar da olumlu davranışlara oldukça yakın bir oranda gözlemlenmiştir. Lise yaşam kalitesi düşük sınıfta ise olumsuz davranışlar olumlu davranışlardan daha fazla gözlemlenmiştir.

Bu sonuçlar sınıf içi öğretmen davranışları açısından değerlendirildiğinde diğerlerine göre en sağlıklı iletişimin lise yaşam kalitesi yüksek olan sınıfta gözlemlendiği söylenilebilir. Sağlıklı iletişim açısından ikinci sırayı lise yaşam kalitesi orta düzeyde olan sınıf alırken, lise yaşam kalitesi düşük olan sınıfta olumsuz davranışların gözlenme oranının olumlu davranışlardan daha fazla olması bu sınıftaki öğretmen davranışlarının oldukça sağlıklı olarak geliştiği şeklinde yorumlanabilir.

Gözlem sonuçları değerlendirildiğinde olumlu özelliklerde 1. sırayı lise yaşam kalitesi yüksek olan sınıfın aldığı, 2. sırayı ise lise yaşam kalitesi orta sınıfın aldığı bulgularla elde edilmiştir. Lise yaşam kalitesi düşük olan sınıfta ise yukarıdaki iki sınıfın tersi bir özellik

gözlemlenmiş, olumsuz davranışlar olumlu davranışlardan daha fazla gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar LİSEYKÖ sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.

Lise yaşam kalitesi düşük olan sınıfta olumsuz davranışların olumlu davranışlardan fazla sergilenmesinin nedeni direniş teorisi açısından açıklanacak olursa, bu teoriye dâhil olan teorisyenlere göre, okul, öğrenciler ve öğretmenler, baskın sınıfın elinde birer kukla değillerdir. Hepsi, baskın sınıfın baskısına, ideolojisine ve kültürüne farklı direniş şekilleriyle karşılık verirler. Eğitim, pasif bir aktör değildir (Oliver ve Michael, 2003: 221,222). Lise yaşam kalitesi düşük olan sınıfta öğrencilerin var olan öğretim programına ve öğretmene ilişkin olumsuz davranışlar sergilemeleri öğretmen davranışlarını olumsuz etkilemiş olabilir. Bu nedenle de bu okulda olumsuz özellikler daha fazla gözlemlenmiş olabilir.

Bu sonuçlar LİSEYKÖ sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Sonuçlar çatışmacı sosyologların bakış açısıyla değerlendirildiğinde, okullar var olan toplumsal düzenin yeniden üretilmesine katkı sağlamak için görevini yerine getirmektedir, şeklinde yorumlanabilir. Çatışmacı eğitim teorisine göre, okullar; işçilere ya da alt sınıf vatandaşlara hizmet etmek için değildir. Her toplumun baskın fikirleri, yönetici sınıfa aittir. Bu görüş, okul bilgisini, burjuva ideolojisi olarak görür. Özgürlük, eşitlik, devletin emrinde olan okul görevlilerinin umurunda değildir. Okul bilgisi, baskın sınıfın, baskın olmak için kullandığı bir araçtır. Çatışmacılara göre okulun anlaşılması, onun ancak devlet ve ekonomiye olan ilişkisini incelemekle olanaklıdır. Öğrencileri başarısızlıkları için suçlamak yerine, baskın sınıf ve kültürü suçlarlar (Türedi, 2008: 39). Sonuçlar öğretmenlerin de bu yeniden üretim sürecine katkıda bulunmakta oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Gözlemlerden elde edilen nitel veriler genel olarak değerlendirildiğinde LİSEYKÖ'sü yüksek olan okulda öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışların daha olumlu özellikler taşıdığı söylenebilir.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak öğretmenlerin ve yöneticilerin velilerle de

işbirliğine giderek liselerin yaşam kalitelerini artırıcı çalışmalar içerisine girmelerinin gerektiği söylenilebilir.

Liselerde yapılan gözlemlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin sergiledikleri olumlu davranışın olumsuz davranıştan daha fazla gözlemlendiği sınıfın lise yaşam kalitesinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle öğretmenler sınıflarındaki örtük veya açık mesajlarında olumlu özellikteki davranışlarını artırmaya çalışmalıdırlar.

Öğrenciler üzerinde öğretmenlerin söylediği sözlerden daha fazla sınıf içerisinde sergiledikleri davranışların örnek alındığı gerçeği, öğretmenlerin örtük program kapsamındaki davranışlarına ilişkin farkındalık sağlamalarının gereğini ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda öğretmenlerin ve yöneticilerin eğitim almaları gerekmektedir. Okulun sosyal ve kültürel üretim işlevi yanında değişim işlevi de vardır (Apple, 1985). Öğretmenler ve yöneticiler bu kültürel yeniden üretim harekete geçirerek lise yaşam kalitesinin düşüklüğünün ve örtük programın olumsuzluklarının hep aynı düzeyde kalmayabileceğini gösterebilirler. Bu uygulama da okulun değişim işlevini gerçekleştirmesine katkı sağlanabilir.

Örtük program ile resmi program arasındaki farklılıkları en aza indirmek için resmi program düzenlenirken örtük program öğeleri de dikkate alınmalıdır. Çünkü Seaton'a (2002) göre, gençlikte artan depresyon hali, intihar ve uyuşturucu kullanmanın yaygınlaşması, anti-sosyal davranışların kaynağı, okulda öğrencilerin uymaya zorlandıkları programdır, diğer bir deyişle örtük programdır. Eğer yaratıcı, problem çözücü bireyler yetiştirmek istiyorsak, geleneksel programı (örtük ve yazılı) değiştirmek gerekir. Neyin bilmeye ve yapmaya değer olduğuna karar veren otorite, program yazıcılarının, yöneticilerin ve öğretmenlerin tekelinde kaldığı sürece bu değişim gerçekleşemez. Bu sürece öğrenci katılımı sağlanmalıdır.

Araştırma bulgularında okul yönetimi boyutunun öğrenci görüşlerine göre ortalaması düşük çıkmıştır. Bu sonuçlara göre okul yöneticileri daha katılımcı ve demokratik bir yönetim anlayışı sergilemelidirler.

Bu araştırmada öğretmenlerin olumlu davranışlar kadar olumsuz davranışları da sergiledikleri bulgusu elde edilmiştir. Öğretmenler sınıf içi iletişimle ilgili hizmetiçi eğitim almalıdırlar.

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde sözsüz iletişime oldukça az yer verdikleri gözlem verileriyle elde edilmiştir. Bu, eksikliklerini gidermek için öğretmenlerin beden ifadelerine ilişkin farkındalık geliştirmeye gereksinimleri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu gelişmeyi sağlamak için de öğretmenlere drama eğitimi uygulamalarına katılmaları önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, E. (2001). İletişim. L. Küçükahmet (Ed), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*(ss.129-135). Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Apple, M. W. (1985). The Culture and Commerce of the Textbook. *J.Curriculum Studies*, vol:17, Ay: 2, ss: 147-162.
- Aydın, B. (2006). Öğretmenlerin Kendi Disiplin Sistemlerini Oluşturması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, GOP, 2: 19-32.
- Başar, H. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bloom, S.B. (1998). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Demirel, Ö. (2002). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Dursun, F. (2007). Öğretmen Adaylarına Göre Öğretmenlerin Sınıfta Gösterdikleri Olumsuz Davranışlar. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı (ss. 713-719). Tokat: Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Güney, S. (2006). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Jackson, P.W. (1990). *Life in Classrooms*. New York: by Teachers College, Columbia University.
- Kutlu, R (2003). Kişisel Rehberlik. N. Sargın (Ed.), *Rehberlik* (ss. 29-38). Ankara: Mikro Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2001). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Memik, N.Ç., Ağaoğlu, B., Çoşkun, A., Üneri, Ö.Ş., Karakaya, İ. (2007). Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeğinin 13-18 Yaş Ergen Formunun Geçerlik ve Güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18 (4). 353- 363.
- Oliver, A. ve Michael A. (2003). Becoming Right: Education and Formation of Conservative Movements. M.W. Apple (Ed.), *The State and The Politics of Knowledge* (ss. 25-38). New York: Routledge Falmer.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Adana.
- Sarı, M., Ötünç, E., Erceylan, H. (2007). Liselerde Okul Yaşam Kalitesi: Adana İli Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 13 (50), 297-320.
- Sarpkaya, P. (2005). *Resmi Liselerde Disiplin Sorunları ve İlgili Grupların (Öğretmen, Öğrenci, Yönetici, Veli) Yaklaşımları: Aydın Merkez İlçe Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sarı, M. ve Cenkseven, F. (2008). İlköğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi ve Benlik Kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5-2.
- Seaton, A. (2002). Reforming the hidden curriculum: The Key Abilities Model and Four Curricular Forms [Elektronik Versiyonu]. *Curriculum Perspectives*, vol. 22, no. 1, April, s: 9-15.
- Snyder, M.D. ve Benson, R. (1971). *The Hidden Curriculum*. New York: Alfred A. Knoph.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. (9.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taymaz, H. (2003). *Okul Yönetimi* (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Türedi, H. (2008) Örtük Programın Eğitimde Yeri ve Önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wilson, A. (1980). Landmarks in the literature: how powerful is schooling. *New York University Education Quarterly*, 11, 8–31.
- Yavuzer, H. (1994). Çocuk Psikolojisi (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, K. (2007). İlköğretim Okulu 6. 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okul Niteliğine İlişkin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 485–490.

Summary

Introduction

The one responsible for changing student's behaviours in classroom is teacher and the one who will show an alteration in behaviour is student. Teacher should improve positive behaviours not only of her/him but also of students. It is liable for students to get both positive and negative behaviours through hidden curriculum. Teachers, in classroom atmosphere, should organize the hidden curriculum units in such a way that those units can always ensure the improvement of positive behaviours.

The variables of school life quality should be taken into consideration in hidden curriculum. They have also have features to dwell on in terms of formal program.

If it is aimed to increase the life quality in schools, the requirement for conducting the hidden curriculum safely becomes clear.

Basic aim of this research is to identify senior high school life quality levels of secondary education institutions of centre provinces in the city of Aydın and to examine the features of hidden curriculum used by secondary education teachers in the intraclass interaction.

In accordance with this basic purpose, answers are sought for the questions below.

1. In views of students, what is the level of senior high school life quality in the secondary schools in the centre province of the city of Aydın?

2. What are the properties of hidden curriculum that teachers use in intraclass interaction in

secondary education schools that have low, moderate, and high senior high school life quality

Method

In the research, both qualitative and quantitative research methods have been used. The reason for using both of the methods together, is to get rid of the deficiencies of one method through the other method and to provide the findings acquired to support each other.

Because qualitative and quantitative data collection methods have been used together in the research in which the population (for quantitative data) consists of all students who study in secondary schools in the city of Aydın central district, election of research sample is fulfilled in two phases.

The researcher has learnt the number of all students from secondary schools and identified the number of students allocated for the classes and sections. In the direction of these verities, among the students who study in all the secondary school institutions of central district, from all schools, two students identified with stratified sampling method and willing to participate in research for each classes of 9th 10th 11th and 12th have been elected proportionally. According to the data acquired from Aydın National Education Directorate, the number of the students who study in the secondary schools of the city of Aydın is 13.150. The number of students determined for research sample is 969 students.

The data obtained from the Scale for School Life Quality in Senior High Schools have been analysed. Since the lowest rate related to school life quality has been observed in 11th classes, from three schools which have respectively low, normal and high school life quality, one 11th section for each school has been determined. In these classes determined, intraclass observations have been made. The selection of sample in this phase can be said to be appropriate for maximum variation sampling method. The selection of senior high schools which have low, normal and high life quality levels is appropriate for maximum sampling method.

Findings and Discussion

The first question of the research is expressed in a way that "In views of students, what is the level of senior high school life quality in the secondary schools in the centre province of the city of Aydın?"

For the purpose of looking for answer for this question, on the data obtained from students, descriptive statistical values have been examined.

When students total grades' are evaluated, it can be explicated that, students find the life quality of senior high schools as a little higher from normal level.

When the grades obtained from Scale for School Life Quality in Senior High Schools have been examined, on the five point likert scale, total grades of students' views related to life quality of senior high schools have been found as 3.39. This result shows that total average grade is not very high, however, it is a little higher than average. In the research, the the school life quality level's becoming a little higher than average, indicates that students expect more from their schools. With the aim of looking for answer for the second question, in three senior high schools that have respectively low, normal and high life quality, in one 11th sections for each those schools, at first semester of 2009-2010 academic year, intraclass observations have been conducted once a week (6 lesson hours) in every school.

When taking a look for the difference between positive and negative behaviours in senior high schools, in the class which have high

senior high school life quality, the difference between positive and negative behaviours have been observed in a way that positive ones are 127 times more than negative ones. This difference in the senior high school life quality normal levelled class is 17 times. Besides, in the class that has low senior high school life quality, negative behaviours are 64 times more than positive ones.

When the findings obtained from the observations have been evaluated, in terms of intraclass interaction which is within the scope of hidden curriculum, the higher senior high school life quality becomes, the more positive behaviours are observed in the teachers.

When qualitative data reached from observations are evaluated generally, it can be stated that, in the senior high schools which have high level life quality, hidden curriculum used by teachers for intraclass interaction have more positive features.